



Panis Evangelici Fragmenta Quadragesimalia Tripartita

Ex sanctissimo Dei Verbo copiosè & sedulo collecta, Sanctorum Patrum, variorumque Auctorum sententiis & conceptibus mirificè aucta; Et Omnibus Quidem Anni Dominicis; præcipuè tamen singulis Quadragesimæ Dominicis & Feriis per binas ad minus, sæpius denas aut septenas Conciones fideli Populo ...

Lingendes, Claude de
Coloniae Agrippinae, 1689

XXVIII. Quæ secunda est de Iudicio Finali, agit de prima qualitate Iudicis, quæ est ejus Majestas.

Nutzungsbedingungen

[urn:nbn:de:hbz:466:1-56333](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-56333)



FERIA TERTIA

DOMINICÆ PRIMÆ QVADRAGESIMA

CONCIO SECVNDA

DE JUDICIO FINALI.

De Majestate Judicis, seu de primâ eius qualitate.

*Cum intrasset Jesus Hierosolymam, commota est universa civitas
dicens: Quis est hic? Matth. 21.*

HODIERNUM Evangelium duplicem docet Christi Domini ingressum, unum in urbem Jerusalem, unde ipsa commota est, alterum in Templum, unde ipse commotus est. Commotio civitatis, fuit admirationis; commotio Christi Domini fuit iracundiæ, & indignationis. Quod ut intelligatur necesse est ut sciatur, quis Christi Domini fuerit ingressus in urbem Hierusalem, unde civitas sit commota, & quis, Christi ingressus in Templum, unde ipse sit commotus. Quoad primum attinet, describitur triumphalis Christi ingressus committante multo populo, cum acclamationibus & pompâ, ad cujus conspectum commota est universa Civitas, dicens, quis est hic? quæ vox admirationis est:

Quis enim non admiretur hominem pauperem in Asino sedentem, tantam animorum effecisse commotionem, ut populum undequaque traxerit, & ipsi ab omnibus acclamaretur, etiam à pueris: immò cum ingressus esset, tantam in omnibus mutationem effecisse, ut commota sit universa Civitas, quæ se ipsam mirata, & tanti motus causam nesciens, dixerit: *Quis est hic?*

Quoad 2. attinet, scilicet Christi Domini ingressum in Templum, cum in eo invenisset omnia plena mercimonijs, & sacra omnia prophanari, ita zelo correptus est, ut omnes à Templo ejecerit, & animalia, boves, & oves & mensas disturbarit, idq; fecit tantâ autoritate, ut uni

ut uni homini tam ingens hominum turba omnino cesserit. Hac occasione mihi in mentem venit, consequenter ad hesternum discursum vobis hodiernâ die differere, de Christi Domini ad iudicium venientis ingressu: non jam in unam urbem, aut Templum, sed in universum terrarum orbem: Ac de duplici commotione:

1. Totius naturæ præ stupore secundum illud: *Nam virtutes cælorum commovebuntur*, ac nemo erit, qui non dicat, *Quis est hic?* Si enim Christi humilitas sic commovit homines, quid faciet Majestas? Si cum venit mansuetus, ut ait Evangelista, quid cum veniet iratus? Si sedens in Asino, & super pullum Asinæ sic commovit, ut universa Civitas diceret, *quis est hic?* quanto magis cum sedebit super sedem Majestatis suæ?

2. De Christi commotione non contra paucos unius Templi violatores, sed adversus omnes peccatores, quod faciet tantâ perturbatione rerum, ut omnis natura fatiscat, Sol lucere non audeat, nec Luna nec Astra: non ipsa elementa consistere: *Quis hominem eò unquam provehendam existimasset? Quis est hic?* nemo melius dicere poterit quam Mater, ad illam recurramus: AVE MARIA.

QUOD heri à me dictum est post S. Basilium in laude Barlahami Martyris, optare me pictorem qui suam artem linguæ meæ adjungeret, id mihi potius hodiernâ die esset optatissimum, ut illustrem iudicij imaginem vobis proponerem: Ego quidem sic opus meum cum illo partire: Vellem ille mihi pingeret innumerabilem hominum turbam, diverso vultu, ac

gestu, diversis ordinibus, ac sedibus locatam: quod ille non posset: adderem varias illorum cogitationes, diversos animi motus: vellem mihi Dæmones truculentissimos exhiberet, in corporibus horrendis, qui omni conatu in damnatos sævirent: in quibus vellem pingeret, mœstitiâ, deformitatem, oris rictum, sparfos crines, & omnia desperationis signa: Ego illi adderem clamores, ejulatus, voces lamentabiles, quid dicerent enarrarem, sed præcipue animi angorem, tristitiâ, desperationem. Vellem mihi pingeret sedem augustissimam & thronum excelsum: & vividis coloribus nubes accenderet, fulgetra, corpora beatorum, sed præcipue summam iudicis majestatem: Hic ego plura adjicerem quæ pingi non possunt, & tamen in multis deficerem, quæ dici nequeant. Sed sperarem multorum animos, & illâ picturâ, & mea oratione commovendos. Scimus Dositheum visâ picti iudicij imagine à sæculi vanitatibus conversum fuisse: scimus Bogorim Bulgarorum Regem, visâ iudicij imagine commotum, de Christianâ fide interrogasse, credidisse & conversum fuisse: Scimus Fœlicem Præsidentem Actor. 24. cum audisset Paulum de iudicio loquentem tremefactum fuisse: Scripsit Hieronymus, sibi, quidquid ageret, ubicunq; esset, videri semper illam Angeli vocem audire, *Surgite mortui, venite ad iudicium:* S: August. lib. 6. Confess. cap. ult. sic de se fatetur: Nil me revocabat à profundiore voluptatum carnalium gurgite, nisi metus mortis, & futuri iudicij tui, qui per varias quidem opiniones, nunquã tamen recessit de pictore meo. Sed desi-

derio nostro unicus Scripturæ textus satisfacere potest, præsertim cum Iudicium sic nobis repræsentet, ut non audire narrationem, sed rem ipsam cernere videar: Primum caput dixi, unde formidabile Iudicium, petendum à personâ Iudicis, quod nimirum non sit Pater, aut Spiritus Sanctus, sed Filius secundum illa verba. *Cum venerit Filius hominis in maiestate suâ*

2. Caput petitur ex conditione eius qui iudicat, in quo tria formidanda sunt, quæ in verbis Scripturæ continentur, Maiestas, severitas iracundia: de Maiestate tantum hodie dicimus, de quâ sic legimus: *Cum venerit Filius hominis in maiestate suâ: & alibi. Tunc videbunt Filium hominis venientem in nube, cum potestate magnâ & maiestate.* Mòs Scripturæ est loqui tenuiter de rebus, & minora polliceri quam exhibeantur: hîc autem verba omnia habet sonantia, & quæ divinum quid pollicentur: unde colligere possumus qualia tandem exhibenda sint: Sed quis formidabilem illam maiestatem, divinumque apparatus, uti oportet cogitare, quis exprimere potest? Ego cè rem oratione meâ æquare nequeâ, sequentes conjecturas subijcio.

1. Est. Certum est in Christi Domini humanitate perfectissimam fuisse divinarum perfectionum participationem, in quâ scilicet *inhabitavit omnis plenitudo divinitatis corporaliter*: non tantum quia divinitas ipsa habitavit ratione personalitatis corporaliter, seu ut quidam Patres loquuntur *in modis substantialiter*, sed etiam quia perfectiones habuit creatas sumè similes perfectionibus divinis, quæ nulli naturæ decen-

ter convenire potuerunt, nisi illi, quæ substantialiter divinitati erat unita: Ita sapientiam habuit aut infinitam, aut omni finitâ communicatâ maiorem, talem scientiam, talem gratiâ, talem virtutem, talem sanctitatem, talem pulchritudinem: Eodem modo summam habuit Divinæ Maiestatis imitationem: Itaque sicut tanta est, divini vultus Maiestas, ut nulla creatura eam naturaliter ferre possit, usque eo ut qui solum intelligere aggrediatur, succumbat, secundum illud Sapientis, *Scrutator Maiestatis opprimetur à gloria*: (nam si primus Angelus ausus est suâ intellectione Dei naturam æquare, statim, ut ait quidam, tota divinitatis dexterâ percussus corruit:) Ita tanta fuit in Christo homine Maiestas, ut nisi radios sui vultus compressisset in terris, eâ solâ quæ in vultu elucebat, homines consumpsisset. Eudoxius Philolophus optavit de propinquo Solem aspicere, & sic mori; intelligebat enim non posse propius videri, quin perimeret: quanto magis id verum de Solis conditore. Propterea fuit inter homines velato vultu, sicut Moyses descendens de monte: partem tantum in transfiguratione detexit, ac nisi nubem opposuisset, Apostolos occidisset: Certè si illa gloria quam in Thabor, tribus tantum, tam brevi tempore, & quidem moriturus exhibuit, tam mirabiles in Petro affectus excitavit, ut à se præ amore, ac timore, ac stupore exisse videretur, nesciens quid diceret; Quid illa gloria, non paucis proponenda, sed omnibus, non brevi duratura, sed semper, non in uno monte, sed in toto mundo apparitura, denique à Christo Domino non morituro, sed

fed victuro triumphaturōque in æternum manifestanda? Quanta erit; Quis eam iustorum præ lætitiā capere poterit? Quis improborum præ timore sustinere? Tu itaq; cogita, quanta illa die futura sit illius Majestas, cum omnia ad terrorem, & rei dignitatem, ac magnitudinem comparabit, incredibilis fanè, incomprehensibilis, & ultra omnem sensum, ita ut illam videre, ac sustinere, dicat S. Ioannes Chrysof. homil. 5. in Epistolam ad Roman. *panton esti poterōteron*, ipsum est omnium terribilissimum.

2: Cum duplex in Scripturā notetur Christi adventus unus in humilitate, alter in maiestate, quem Talm. dicitæ per duplicem Christum designant, quorum unum dicunt filium Ioseph, alterum Filium David, & ille insuper qui fuit in humilitate, & obscuritate, ita Christum depressit, ut minorem homine fecerit, & tamen, quot sunt inter homines, miseri & abjecti; (Ego enim ait, *sum vermis, & non homo*, & cum de eo loquitur Isaïas, dicit vix eius humilitatem ab hominibus credi potuisse, sic enim loquitur cap. 53. *Quis credidit auditui nostro & brachium Domini cui revelatum est: & ascendet sicut virgultum coram eo LXX.* Interpr. annuntiavimus sicut parvulum, coram eo: *& sicut radix de terrā sitienti: non est species ei, neque decor: & vidimus eum, & non erat aspectus, & desideravimus eum: despectum, & novissimum virorum dolorum, & scientem infirmitatem: & quasi absconditus vultus eius, & despectus, unde nec reputavimus eum, &c. Et nos putavimus eum quasi leprosum, & percussum à Deo, & humiliatum:* Huic Prophetiæ adijunge veritatem Evangelicam de Passione: Intelli-

ges nihil abjectius fuisse Christo degente in terris.) Cum, inquam, hæc ita sint, oportet fanè eius secundum adventum gloriosissimū esse secundum illud *II. 24 Erubescet luna, confundetur Sol, cum regnaverit Dominus exercituum in monte Sion, & in Ierusalem, & in conspectu senum suorum fuerit glorificatus:* Sicut in primo visa est exinanitas divina maiestas, & ostensa quasi sola humanitas, Ita in secundo, tantum apparebit maiestas ut occultari videatur humanitas & sola ostendi divinitas: Itaq; Apocal. 14. dicitur non tam Filius hominis quam similis filio hominis, propter summam eius in Iudicio maiestatem: nam ut ait Abbas Ioachimus, sicut in eo aliquando divinitatis suæ gloriam occultabat humanitas, ita in iudicio, humanitatis eius abjectio, exinanita à maiestatis gloriā, & à splendore summæ lucis absorpta videbitur. Vti igitur in primo adventu suam maiestatem exinanivit, ita in secundo suam humilitatem se quasi exinanisse ostendet, & sic ex humilitate primi, collige secundi maiestatem. Eodem spectat.

3. Conjectura. Cum gloria quæ Christo data est responderit eius humiliationi, secundum illud, *Humiliavit semetipsum, &c. propter quod exaltavit illum, &c.* Et cum inter cæteras Christi humiliações, hæc minima non fuerit quod iniquum hominum iudicium subire voluerit, secundum illud Isaïæ 53. ex versione LXX. Interpr. Iudicium eius in humilitate sublatum est. Id est, ut exponit S. Hieronymus, Iudex omnium, iudicij non reperit veritatem, sed absque ullâ culpâ, seditione Iudæorum, & sententiā Pilati condemnatus est: vel in

humilitate, significat propter humilitatē id est: vel, propter abjectionem, seu quia non restitit, nam coram tondente se os non aperuit, neque se defendit, & cum se non defenderet condemnatus est: Versio communis sic habet *de angustia & de iudicio sublatus est*. Id est, condemnatus est sententiā iudicis, hoc significat iudicium; & præterea vocibus populi concurrentis, & opprimētis hoc significat angustia: Sanē ad hāc humilitationē cōpensandā, necesse fuit vt summā cum gloriā, & in summā Majestate iudicium exerceret: Et sicut coram impijs humiliatus est, necesse fuit ut coram iisdem, & alijs omnibus summē exaltaretur, ut in illis impleatur quod dicitur Sap. 5. *Videntes turbabuntur timore horribili & mirabuntur in subitatione insperata salutis:*

4. Si ab humanis exempla petere licet: Repete memoria, quæ scripta sunt in lib. Esther cap. 15. Cum enim Esther non vocata, in troisset ad Regem licet uxor, & plus cæteris adamata, vbi tamen apparatus gloriæ Regis vidit, semel, atq; iterum corruit pene exanimis: *Stetit contra Regem* (ait Scriptura) *ubi ille residebat super solium regni sui, indutus vestibus regijs, auroq; fulgens, & pretiosis lapidibus: eratq; terribilis aspectu: cumq; elevasset faciem, & ardentibus oculis furorem pectoris indicasset, Regina corruit: postea interrogata causam metus: respondit, Vidi te Domine quasi Angelum Dei, & conturbatum est cor meum præ timore gloriæ tuæ: valde enim mirabilis es domine, & facies tua plena est gratiarum: cumq; loqueretur, rursus corruit, & pene exanimata est: si Regina, si uxor corruit, ac pene exanimata est.*

ob nimiam ingrediendi audaciā m, & ad unius hominis & mariti aspectum: Quid tunc miseri & abjecti peccatores, tot criminum conscij, cum videbunt, non purum hominem iratum, sed Deum, oculis, & vultu, & toto apparatu mirabili minas jaçantem? Illam commoverunt aurum, lapides pretiosi, facies angelica, & decor: Quem timorem incutiet divina illa majestas, non auro rutilans, sed flammis, sed igne, ac torrentibus picis atque fulguribus; heu! quis non corruet? quis non exanimabitur? Malach. cap 3. *Ecce venit dominator Dominus, & quis poterit cogitare diem adventus eius & quis stabit ad videndum eum?* D. Hieronymus, Si cogitare præ potentiā majestatis eius nemo potest, ferre quis poterit? Ipse enim quasi ignis constans, scilicet omnia liquefaciens secundum illud, *Ignis in conspectu eius exardescet, & in circuitu eius tempestas valida:* Cogita puid multis reis evenerit, cum ante iudices suos starent, quorum alij ipso timore colorem capillorum mutaverunt, alij sanguinem exsudarunt, alij expirarunt: Cogita quis sensus fuerit Regis Sedeciæ, qui postquam biennio obsidionem sustinuisset, post famem ingentem urbis, post captam, & vastatam civitatem, post fugam ipsius, & principum, tandē captus est, à suis militibus desertus, in vinculis adductus ad Regem Babylonis in Reblatha, qui locutus est cum eo iudicium: Quantus fuit pudor ipsius, cum se reum esse vidit, coram alio Rege, sed quantus timor, cum audivit iudicium, quod Rex Babylonis locutus est cum eo: Hujus iudicij verba sic expressit Deus Ezechiel. 21. *Tu autem prophane, impie dux Israel, cuius venit dies*
in tem-

in tempore iniquitatis præfinita: Hæc dicit Dominus Deus: *Aufer cidarim, tolle coronam: nonne hæc est quæ humilem sublevavit, & sublimem humiliavit: Iniquitatem iniquitatem, iniquitatem ponam eam, sed quanta desperatio, cum vidit filios suos coram se interfici, ac deinde cum nihil gravius videre posset, oculos sibi effodi, custodiae se mancipari, & in servitutem redigi, quam non nisi miserâ morte finiret: Quanto magis in extremo iudicio peccatores torquebuntur: Videntes turbabuntur timore horribili, & mirabuntur, tum nimirum ut ait Propheta, aspicient in quem confixerunt: Tunc enim plangent coram eo omnes tribus terræ; quis luctus? quis clamor? quæ comploratio?*

5. Sed humana transcendamus, & à maiestate angelicâ exemplum sumamus: Nemo est qui ignoret quantus fuerit Daniel, quantum divinis afflatus, quam sæpe cum Angelis collocatus: scribit tamen ipse cap. 10. sibi semel Angelum apparuisse, at vide quo successu, *Ego autem reliquus solus vidi visionem grandem hanc: & non remansit in me fortitudo, sed & species mea immutata est in me, & emarcui, nec habui quidquam virium. Ed audi vi vocem sermonum eius, & audiens jacebam consernatus super faciem meam, & vultus meus hærebat terræ. Quæ consernatio ad vocem unius Angeli, qui venerat, non ut terreret, sed ut desideriiis satisfaceret? & sic timuit non quilibet de vulgo, sed sanctus, & Angelorum amicus & familiaris: Quid ergo faciet terror maiestatis illius, quando eum videbunt non amici, non sancti, sed peccatores & rei? Ita ratiocinatur sanctus Chrysostomus homil. 4. de incomprehensibili naturâ Dei: Si vir ille*

iustissimus, qui tantum apud Deum valebat, conspectum non tulit Angeli; Qui tam longè ab illius virtute absunt, quomodo non Angelum sed omnes Angelos, immò Angelorum, Dominum sustinebunt? Quomodo audire poteris vocem loquentis, quo modo respondere, secundum illud Iobi 9. *Si voluerit contendere cum eo, non poterit ei respondere unum pro mille. Sapiens corde est, & fortis robore: quis restitit ei, & pacem habuit? Qui transiit montes, & nescierunt hi quos subvertit in furore suo, Qui commovet terram de loco suo, & columnæ eius concutiuntur, &c. Si repente interroget, quis respondebit ei? vel quis dicere potest, cur ita facis? Deus, cuius iræ nemo resistere potest, & sub quo curvantur qui portant orbem. Quantus sum ego, ut respondeam ei, & loquar verbis meis cum eo? Qui etiam si habuero quippiam iustum, non respondebo, sed meum iudicem deprecabor. Et cum invocantem exaudierit me, non credo quòd audierit vocem meam. In turbine enim conteret me, & multiplicabit vulnera mea etiam sine causâ.*

6. Sed quoniam ipso Deo creata omnia longè sunt inferiora, ipsum Christum, vel humiliatum aspice. Cum in horto quæreretur, eadem horâ quâ se potestati tenebrarum permisit, hæc est hora vestra, & potestas tenebrarum, nihilominus, unicâ voce, *Ego sum*, sic terrefecit, ut omnes retrorsum abierint: Si tam gravis est humilitas, quid faciet maiestas? Augustinus tract. 212. in Ioan. Quid iudicaturus faciet, qui iudicandus hoc fecit? quid regnaturus poterit, qui moriturus hoc potuit? Gregor. 9. Moral. cap. 21. Quam incomprehensibilis sit, atque inconsiderabilis illa magni-

magnitudo, quâ in secundâ ostensione venturus est Christus, benè utcunque perpendemus, si primi adventus pondera, sollicitâ consideratione pensamus cum enim moriturus diceret, *Quem queritis*, & vocem solummodò mitissimæ responsionis ederet, dicens, *Ego sum*, armatos persecutores, suos protinùs in terram prostravit: quid ergo facturus est, cum iudicaturus venerit, qui unâ voce hostes suos perculit, & etiam cum iudicandus venit? Quod est illud iudicium, quod immortalis egerit, qui unâ voce non potuit ferri moriturus; Quis eius iram toleret, cuius & ipsa non potuit mansuetudo tolerari? Iobus cap. 9. *Si repente interroget quis respondebit ei? Deus cuius ira nemo resistere potest, & sub quo curvantur qui portant orbem: nempe ut idem ait, Sapiens corde est, & fortis robore, quis resistit ei, & pacem habuit?*

7. Sed vide aliquod Majestatis Dei vestigium: descensurus enim ad populum ut legem daret, 1. iussit Moyse ut populum sanctificaret, Exodi 19. *Vade ad populum & sanctifica illos hodie & cras, laventque vestimenta sua.* 2. iussit ut populus à longè staret, nec montem attingeret, sub poenâ capitis: *Constituesque terminos populo per circuitum, & dices ad eos: Cavete ne ascendatis in montem, nec tangatis fines illius: omnis qui tetigerit montem, morte morietur. Manus non tanget eum, sed lapidibus opprimetur aut confodietur eaculis: sive jumentum fuerit, sive homo, non vivet:* Licet tamen ita essent dispositi, ut procul starent, Deus cum tantâ gloriâ & majestate descendit, & ita populum perterruit, ut nollet Deum loquentem audire. *Et perterriti, ac pavore concussi, steterunt*

*procul, dicentes Moyse: Loquere tu nobis, & audiemus, non loquatur nobis Dominus, ne fortè moriamur: Audi enim quo apparatu descenderit. Totus autem mons Sinai fumabat: eo quod descendisset Dominus super eum in igne, & ascenderet fumus ex eo, quasi de fornace: eratque omnis mons terribilis: & sonitus buccinæ paulatim crescebat in maius & prolixius tendebatur: Ac licet Moyses esset sanctissimus, eum que Dominus blandè compellaret, eum tamen dixisse Deo refert sanctus Paulus Hebr. 12. *Exterritus sum, tremebundus; ita terribile erat, quod videbatur: Et tamen Deus descenderat ut amicus, legemque daturus, non autem ut puniturus: & nihilo minus sic populum, immò Moysen Dei amicū terruit, ut vix tantam majestatem ferre potuerint: Quid igitur futurum credis, cum veniet non ad docendum, sed ad puniendum, non ad legem dandam, sed ad ferendam, sententiam, non ut pater, sed ut iudex terribilis, quando non filiis & justis, sed inimicis, & peccatoribus apparebit, cum quantâ majestate veniet, & quem terrorem incutiet? Iobus cap. 9. *Qui etiamsi habuero quippiam justum, non respondebo, sed iudicem meum deprecabor. Et cum invocantem exaudierit me non credo quod audierit vocem meam. In turbine enim conteret me, & multiplicabit vulnera mea, etiam sine causa.***

8. Sed irati Dei exemplum aliquando capiamus. Visio Isaïæ cap. 6. plena est majestatis: *Vidi dominum sedentem super solium excelsum, & elevatum, & ea quæ sub ipso erant replebant templum: vide dispositionem plenam majestatis. Seraphim stabant super illud: sex alæ uni, & sex alæ alteri, duabus velabant faciem eius, &*
duabus

duabus velabant : Vide Angelorum commotionem : Et clamabant alter ad alterum, & dicebant, *Sandus, Sandus, Sandus, Dominus exercituum, plena est terra, gloria eius: Et commota sunt suberliminaria cardinum à voce clamantis, & domus repleta est fumo, propter incendium ait Hieronymus: vel potius fumus significat nubeculam sive gloriam Domini, quæ dicitur aliquando impleffe domum Domini. In eâ perturbatione, seu ostensione majestatis divinæ, quis fuit sensus Prophetæ? recordatus est minimæ culpæ: Et dixi, *Væ mihi quia tacui, quia vir pollutus labiis ego sum, & in medio populi labia polluta habentis ego habito, & Regem Dominum exercituum vidi oculis meis: En quanta majestas, & commotio ad vnius civitatis destructionem. Eodem etiam pertinet visio Ezechielis in quâ ostenditur currus gloriæ Dei, quando venit ad disperdendam civitatem. Qualis igitur erit illa majestas, cum veniet non ad repræsentandam, sed ad efficiendam destructionem: non unius civitatis, sed orbis totius, & omnium populorum, & ad debellandos, iudicandos, & perdendos peccatores. Vide quantum senserit exiguam culpam sanctissimus Propheta, quod Oziam irruentem in templum non reprehenderit, vel quod, sermonibus vulgi non obstitit. Quid itaque facient, homines iniusti, qui non tantum labia, sed cor, sed omnes potentias, sed animam pollutam, fœdissimam, atque turpissimam habent?**

Cogita quis sensus fuerit Adami post peccatum. Vbi audivit vocem Domini Dei deambulantis in paradiso: abscondit se, & uxor eius à facie Domini Dei

in medio ligni paradisi: Quid facies, cum audies Deum non tuos calus lugentem, nam hæc vox, *Adam ubi es,* lugentis est & miserentis, ait Basil. Scleuciæ, sed cum audiens tonantem, & fulminantem: Iob. 9. *In turbine enim conteret me, & multiplicabit vulnera mea, etiam sine causa.*

9. Verum quæ huc usque dicta sunt ad suspiciones pertinent, nec rem satis explicant: vide igitur qualis in visione ostensus sit Danieli capit. 7. sed memento olim omnia ostensa esse in vmbra, itaque minora esse vero: *Aspiciebam (ait Daniel) donec throni positi sunt, & Antiquus dierum sedit, &c. Thronus eius flamma ignis, tote ei ignis accensus Fluv' igne, rapidusq; egrediebatur à facie ei: Terribilis planè, ne dicam horribilis majestas, tota ignea, flammarum globis cincta: Thronus eius flammæ ignis: rota eius ignis accensus facies non solum ignea, sed exibratio dignium: quis quælo illam sustinere poterit, quis illam videre? Hieronymus ita discurret; Thronus eius flammæ ignis, ut peccatores tormentorum magnitudine pertimescant: rota eius ignis accensus, sive currus, ut in Ezechiele, & omnia eius flammea sunt, ut lignum, fœnum, stipulam, arsurum in die iudicij noverimus: Hæc verba considera, omnia flammea sunt thronus, rota currus, terribilis facies. Qualis ergo illa Majestas: quam terribilis quam formidabilis, igneos evomens globos, non tantum ut videatur longè lateque, sed ut peccata atque peccatores exurat*

10. Sed ipsam veritatem ab Evangelio repetamus: *Cum venerit Filius hominis in Majestate suâ, & omnes Angeli eius cum eo, tunc sedebit super sedem majestatis suæ: ubi hæc*

hæc ad majestatem pertinere dicuntur supra cætera.

11. Quod iudex apparebit in corpore glorioso, supra Solis splendorem fulgido; certè in illâ dia augebitur omnium astrorum lumen juxta illud Isaiæ 30. *Erit lux lunæ, sicut lux solis, & lux solis erit septemplex*: Verùm tantus erit Christi corporis splendor, ut idem Isaias cap. 24. dicat, *Erubescet luna, & confundetur sol, cum regnaverit Dominus exercituum*: Erubescet sol, (inquit Glossa interlinearis) non lucem amittendo, sed in conspectu veræ lucis quæ Christus est, tanquam nihil lucendo: id significat Evangelium, cum ait, Venturum cum potestate & majestate: Græcum habet *met dinameos, tidony, pollis*, cū potestate & magnâ gloria: quâ gloriâ Evangelistæ interpretes sæpe reddit claritatem: Nam si iusti tanquam Sol fulgebunt in regno Dei, quanto magis iustorum Dominus: & sicut tribus discipulis gloriosus appareret, tanto splendore facies eius refulsit, ut solem æquaret, quanto magis (ait Origines) ut iam non tribus, nec aliis paucis, sed univèrsis gentibus ante eum congregatis appareat: Certè tantum à suo corpore splendorem emittet, ut totum orbem impleat, vnde sufficienter omnibus gentibus præsens erit. Sic locum illum interpretatur Origines tract. 34. in Mathæum, *sicut fulgur exit ab oriente, & paret usque in occidentem, ita erit adventus Filij hominis*: Non in aliquo quidem loco apparebit Filius Dei, cum venerit in gloriâ suâ, in altero autem non apparebit, sed secundum comparisonem

fulguris exeuntis: sicut enim fulgur egrediens ab oriente, propterea quod omnia implet, apparet usque ad occidentem, sic cum venerit Christus in gloriâ suâ, propterea ubique futurus est, nempe per splendorem, & ipse in conspectu omnium erit ubique, & omnes ubiq; erunt in conspectu ipsius. Id significatum in dedicatione templi Salomonis 3. Reg. 8. *Impleverat gloria Domini, domum Domini.*

2. Quod veniet comitatus omnibus Angelis: Matth. 25. *Cum venerit filius hominis in majestate suâ, & omnes Angeli eius cum eo*: & infra. *Veniet cum virtute multâ, & potestate magnâ*: Significatur enim exercitus Angelorum, cum quo descendet, qui erit innumerabilis, secundum Prophetiam Enoch relatam ab Apostolo Iuda in Epistolâ suâ: *Ecce venit Dominus in sanctis milibus suis, facere iudicium contra omnes*. Probabile est quod ait Lessius lib. 13. de per fectionibus divinis cap. 22. & innere videntur nonnulli Patres: Angelos apparituros in corporibus splendidis, ut diverso splendore referant suorum ordinum diversitatem: alioqui hæc Christi gloria, & potentia, non posset videri ab impiis, quorum tamen causâ præcipue exhibetur: neque externam eius maiestatem, quam Scriptura vult describere, ille exercitus auget: cum ergo innumerabilis sit Angelorum multitudo, longè latèque supremas aëris regiones undi que per multa leucarum, vsque ad cælos ipsos replebunt & immensi exercitus speciem præbent, quod plurimum faciet ad terrorem & majestatem.

3. Quod

3. Quod cinētus nubibus: secundū illud: *Videbitis Filium hominis venientem in nubibus cæli*, quod passim repetunt Euangelistæ, Matthæus, Marcus, & Lucas: Ita Daniel cap. 7. *Aspicebam in visione nodis: & ecce cum nubibus cæli, quasi Filius hominis veniebat*: Certè cum Angelorum testimonio, venire debeat ut ascendit; & cum ascenderet, *nubes suscepit eum*, ita etiam in nubibus veniet: Item cum gloriam suam tribus discipulis ostendit, non defuit nubes lucida: sic cum se conspicuum omnibus dabit in gloriâ veniet, in nubibus cæli. Erunt autem illæ in suprema, & media parte lucidissimæ: in ima autem ad impiorum terrorem, igne fulguribus, fulminibus & pro cælis factæ: secundum illud Psal. 49. *Deus manifestè veniet, Deus nosse, & non silebit: Ignis in conspectu eius exardescet, & in circuitu eius tempestas valida*: cum autem nubium materia diaphana sit capax omnium colorum, & omnium figurarū mirabilis facient repræsentationes: hinc cometæ innumeri, variæ rerum species horribiles, grandines, fulgera, tonitrua secundum illud Apocal. 4. *Et de throno procedebant fulgura voces, & tonitrua.*

4. Præcedet exercitum illum signum Crucis quasi labarum, vel certo aliquo loco constituetur: Ita enim passim SS. Patres & Doctores locum illum interpretantur. *Tunc parebit signum Filij hominis in cælo*. Quæ apparitio planè erit mirabilis, & magnos motus efficiet, unde subditur: *Et tunc plangent omnes tribus terræ*, nempe omnes iniqui, aspectu crucis terri, & perturbati. Nam 1. se deceptos videbunt qui crucem horruerunt

& neglexerunt, quibus stultitia fuit, & scandalum: 2. quid non expectabunt, qui sic Dei Filium, despectui habuerunt. *Aspicient in eum, quem confixerunt*: 3. se inexcusabiles sentient, cum eum, qui tāta pro se passus fuerat, offēderint: Denique confundentur, qui gloriam voluptates, & delicias, sectati sunt, cum viderint, unicam crucem esse gloriosam, & omnes crucis amatores esse securos

5. Quod sessurus in sede maiestatis suæ, vel ut habet Græcus textus, in throno gloriæ suæ: ex quacunque tandem materia, sedes illa futura sit, certum est, & formam & splendorem dignum fore tanto principe. in summa maiestate, & apparatu sese prodente. De ea meminit Daniel. cap. 7: & Ioannes Apocal. 20. *Et vide thronum magnum, & cædenti dū sedenti super eum à cuius conspectu fugit terra, & cælum, & locus non est inuentus eis*: sunt qui existimant fore Angelos, seu Thronos, aut alios, in modum throni compositos, secundum illud, *qui sedes super Cherubin, manifestare*, unde dicitur in Apocal. cap. 4. quod de throno procederent, fulgura, & voces, & tonitrua: quidquid sit; illa species erit augustissima, cum maximam maiestatis ipsius iudicis partem effectura sit Quod si Salomon adeo fuit magnificus, quid de ipso Christo in summa gloria se exhibente cogitandum est; Certè nemo est qui illius throni magnificentiam, qui qui materiam, aut opus explicet: Sed si Reges, si Iudices sententiam laturi sedent ad terrorem, & ad maiestatem; quid faciet Rex ille Regum, quid ille Iudicū

Iudex, cum omnes mortales, omnes Angelos, & universam creaturam iudicabit. De Rege Assuero iam diximus *Estheris 15. Residebat super solium regni sui indutus vestibus regis auroque fulgens, & pretiosis lapidibus, eratque terribilis aspectu:* Hic mihi non aliam vestem, aut purpuram, quam lucem excogita: apage mihi aurum: apage lapides, quos hominum stupor fecit pretiosos: hæc sunt ornamenta mortalium: Sed quis eorum splendor, quis auri fulgor, quæ pretiosorum lapidum claritas, cum minima lucerna plus fulgeat quam aurum omne, & omnes lapides pretiosi? In Christo autem quot erunt soles, quis splendor, quæ fulgura?

6. Quod ante eum, id est, coram eo congregabuntur omnes gentes, scilicet omnes, qui ab initio mundi usque ad finem fuerunt, in corporibus suis, tot Reges, tot Principes, tot Pontifices, tot Duces, tot exercitus, tot sapientes, tot opuli, omnis sexus, omnis ætas, omnes linguæ, omnes omnino nationes, & singuli omnes mortales: Neque solum omnes homines, sed etiam omnes Dæmones, qui propè innumeri sunt, idque incorporibus horrendis, tristitiam & furorem demonstrantibus: tum ut ab impiis videri possint, tum quia pertinet ad Christi gloriam, & impiorum confusionem, ut videantur: tum quia sensibile erit iudicium, itaque oportebit ut rei & qui iudicabuntur, sensibilibiter appareant: uti enim dæmones ab igne sensibili torquebuntur, magnâ ipsorum ignominiam, ita in corporibus assumptis sensibiles fient, seu ad tempus seu in illis includantur ut in carcere. Quacunque tandem ratione, cum a-

gat iudicium ut Filius hominis faciet illud sensibile: ad quod requiritur, ut qui iudicabuntur aliqua ratione sensibilibiter repræsententur, & sistantur ante iudicem. Mirabile & horrendum plane spectaculum, in sublimi aëre videre in corpore longè gloriosissimo, & fulgentissimo sedentem in magnifico throno Iudicem: circumfusum innumeris Angelorum legionibus, maximam hemispherij partem vndeque usque ad cælum occupantibus: stipatum ad dexteram immenso beatorum hominum secundum diversos ordines exercitu, & ingenti multitudine: secundum illud Apostoli. *Simul rapiemur obviam Christo in aera*, qui omnes instar solis fulgebunt singuli, secundum maiorem aut minorem gloriam: & infernè in terrâ ad sinistram infinitam multitudinè damnatorum, humi prostratam, gementem, ululantem, vociferantem, quæ superficiem terræ longè latèque occupabit, furentibus in eos dæmonibus, & omnem rabiem suam in miseros illos effundentibus: arcentibus eos Angelis à consuetudine, & coetu iustorum, iuxta illud, *Et separabunt malos de medio iustorum.*

Quis tibi tunc erit sensus, o peccatorum induratissime, quisquis tandem sis, & cuiuscunque dignitatis aut conditionis, cum hæc omnia, & his omnibus maiora cernes, & propter te, tuque similes fieri videbis: 1. Quam tibi præterita omnia, præ rebus præsentibus vana esse, videbuntur: præterierint illa omnia, velut somnium, sicut umbra, uti umbræ somnium, sicut narratio, sicut spectrum. Quam tota mundi pompa tibi inutilis videbitur præ isto confes-

fessu : Vbi illa omnia quæ olim tanti
 faciebas, ubi illi homines, quos olim
 ut Deos colebas; vel qui te ut alterum
 Deum colebant? In tanta multitudine
 distingue Reges, Principes, divites, po-
 tentes, sapientes, miseros, beatos. Hic
 videbis Neronem nudum trepidantem,
 solum cum sua potentia : Alexandrum
 inglorjum cum suis victoriis : Pom-
 peium & Cæsarem cum suis triumphis,
 Aristotelem, Platonem, Socratem, De-
 mosthenem, Tullium, illos cum sua sa-
 pientia, hos cum sua facundia: 2. Tu
 verò in tanta hominum multitudine,
 in tantò rerum apparatu qualis appa-
 rebis? Imò qualem locum tunc habebis
 quam partem? An in aëre cum Christo,
 an verò cum reprobis pronus in terra?
 an in dextra iudicis, an in sinistra? an
 in corpore glorioso, an verò in horri-
 bili, & deformi? an securus, & gaudens,
 an verò trepidus, & palpitans? vi-
 de qualem vitam duxeris, vide
 quibus te adjunxeris : Quam erit
 molestum & grave, quam acerbum, &
 intolerandum iis qui in hac vita aliis
 dignitate aut potestate, aut divitiis, aut
 gloriâ præcelluerunt, se nunc iis esse
 postpositos quos contempserunt. 3.
 Quid non tunc fecisse voluisses, ut in
 tanto theatro & laudem & coronam
 acciperes, quid non passus, ut probra
 & pœnas effugeres: 4. Sed qualem pu-
 tas futurum tunc in tam admirabili re-
 rum specie impiorum hominum sen-
 sum. Audi qualem futurum exprimat
 Sapiens Sapientia. 5. *Videntes turbabun-
 tur timore horribili, & mirabuntur in subi-
 tatione insperata salutis; numerata Verba,
 pondera syllabas: Videntes, ait turba-*

buntur: videbunt enim ipsi suis oculis
 quod credere nunquam voluerunt: Tu
 fabulas, & mera insomnia, talia vocare
 consueveras; nunc ipsam rerum verita-
 tem tuis ipse oculis usurpabis, quo-
 rum, omnium tu etiã quantulacun-
 que pars existeris: Non hic profuerit ja-
 ctare verba illa impia & risum moven-
 tia, quæ olim in vitâ usurpabas: quid
 enim dicere audeas in tanto rerum dif-
 crimine, in tantâ mutatione? Tu ne ille,
 hominum audacissime, qui olim de re-
 bus divinis ludens iocabaris? Vide
 nunc quò tuus ille ludus recidit, quò
 impietas devenerit. Tu elevare solebas
 ista, & imminuere, immò etiã sæpè
 contemnere; Vide nunc & experire
 num vera sint: Tu Deum illum, quia
 non videbas, solitus eras despiciere:
 Vide nunc quem contempsisti, & con-
 tremisce: Hic ille est quem neglexisti,
 qui tui causâ factus fuerat infans, qui
 tui causâ captus, ligatus, spoliatus,
 condemnatus, flagellatus, spinis coro-
 natus, illusus, crucifixus, & morte
 damnatus: Vide mutationem rerum
 admirandam: pro cruce, in throno se-
 det, pro irrisionis amictu, iam est amictus
 lumine, ut vestimento: olim flagris
 humeros habuit conscissos, nunc divi-
 na purpura habet ornatos: vide quâ
 coronâ sit insignis, pro spinea: pro ca-
 lamo, alterâ manu mille palmas gestat,
 quibus suos donet: alterâ sceptrum, nò
 iam ut quondam cupressinum, quale
 Deo affingebat Pythagoras, quoniam
 mortis haberet imperium: sed au-
 reum, ut plena potestas indicetur:
 sed vide quo ille tantarum rerum
 aspectus pertinebit: 2. *Videntes tur-
 babuntur timore horribili, quis enim aliu s-*

peccatoris sensus tunc erit, cum tota natura ingenti horrore quatietur; Tunc quippe, ut ait Euangelista, *Virtutes cælorum commovebuntur*, hoc est innumerabiles Angelorum exercitus, dum Regem videbunt plenum ira, & indignatione: Tunc iusti omnes admirabili quadam reverentia concutientur. Tunc ut ait Isaias, *Erubescet sol, & confundetur Luna*, ut, sicut interpretatur S. Hieronymus, dolore suo ostendant, quæ patiantur impij: Tunc omnia quatientur elementa: Sed si iustus vox salvabitur, impius, & peccator ubi parebunt? Et quidem si sola istarum rerum expectatio sic homines commovebit, ut dicat Christus *arscendentibus hominibus præ timore, & expectatione eorum quæ supervenient universo orbi*, quanta erit peccatorum turbatio cum res ipsæ præsentis erunt! unde significanter dicitur *turbabuntur timore horribili*. Sed hæc pro dignitate nunc cogitare non potes: nam sensus huius vitæ inæquales sunt sensibus quos tunc experieris: sicut enim alterius vitæ gaudia nullum habent in hac vitâ exemplum neque enim oculus vidit, nec auris audivit, nec in cor hominis ascendit quæ præparavit Deus diligentibus se: Item, sicut alterius vitæ tormenta nullum habent in hac vitâ simile: Ita nec illa turbatio, nec ille timor quidquam habent simile, & turbationi, & timori impiorum. Nempe *turbabuntur timore horribili*, hoc est tanto, ut horrorem incutiat: Equidem Chrysost. Homil. 5. in Epist. ad Rom. postquam dixit illum aspectum esse rerum omnium terribilissimum, fateatur, si quis sit sensu ac mente præditus, eum potius optaturum sustinere ge-

hennæ tormentum, quàm coram Deo adverso stare, & irato occurrere. Quid enim facias homo nihili, somnium, ludus, cinis, pulvis, terra, fumus, & vapor ad modicum, parens? quomodo Deum iratum ferre ac sustinere poteris? ubi illa frons, illa securitas, illa oris firmitas, illa audacia, corporis robur, animi constantia? Sanè nescio quo sis animo, & quo sensu, sed fateor me in istâ cogitatione totum animo & corpore contremiscere. Pergit Sapiens, *Et mirabuntur in subitatione in sperata salutis: Vox Græca, expavescent, & extasim patientur. ex:fonta*, Quomodo enim unquam putassent tantam futuram fuisse in rebus mutationem, dum videbunt inter damnatos, tot Reges, tot Imperatores, tot Duces, tot Nobiles, tot Magistratus, tot divites, formosas mulieres, homines doctos, eloquentes, Philosophos, & summi ingenij: Et hunc postremum mortalium omnium, longè latèque gloriâ fulgentem: hoc significant illa verba *in subitatione inspirate salutis Epi to paradoxo nis sotivias in paradoxo, & inopinatione salutis*, hoc est in minimè opinatâ, vel in sperata in admirandâ, & quæ præter opinionem acciderit, salute, quam adepti sint iusti, & impij amiserint: Quis enim id sperasset quit credidisset? Tu sanè hominum infelicissime ac imprudentissime, cui id toties dictum, lectum, inculcatum: Quid enim aliud Scripturæ quid Evangelia, quid Christus, quid Apostoli, quid Doctores frequentius inculcarunt? Tu sanè quem toties Deus, aliorum exemplo docuit rerum vanitatem, & inconstantiam mortis certitudinem, & horam eius certam, &c.

Tu qui

Tu qui licet scelera & crimina ore tuo plerumque defendas, corde tamen arguis & condemnas: Tu qui sæpe cogis aliorum laudare virtutem, & sceleratorum vitam detestari, cum tamen vitam degas criminibus plenam: Tu qui alios punis & castigas, & eadem committis quæ damnas: Tu quem Deus toties suis gratiis & motibus reluctantem, & contradicentem percellit: sed incassum omnia, Verum erit illud tempus cum & videbis, & turbaberis,

& timebis timore horribili, & miraberis in subitatione insperatæ salutis: videntes enim turbabuntur & mirabuntur. Vide nunc in tuto: turbare ad securitatem, time ut provideas, & mirare aut tuam aut aliorum cæcitatem, & incogitantiam, & dignam tantis rebus cogitationem suscipe, & dignam istis cogitationibus vitam aggredere, ut sicut Christus loquitur, stare possis ante Filium hominis, quod ipse præstare dignetur. Amen.



FERIA SECVNDA, VEL TERTIA

DOMINICÆ PRIMÆ IN QVADRAGESIMA

CONCIO TERTIA

DE IVDICIO FINALI.

In quâ agitur de secundâ qualitate Iudicis,
justitiâ & severitate.

Cum venerit Filius hominis in Majestate suâ, & omnes Angeli eius cum eo, tunc sedebit super sedem Majestatis suæ:

Matthæi. 25.

ACTVRO Imihi de extremo Iudicio dubium suboritur, cum multa sint judicia quæ à Deo, & ab hominibus exercentur, unde fiat ut iudicium extremum simpliciter appelletur iudicium: Item cur dicatur etiam Illa Dies: quasi hæc

ultima dies, sola sit dies: Missis cæteris quæ plura dici possent; Existimo iudicium extremum dici simpliciter iudicium, quoniam cætera iudicia illo unico corriguntur: Nam de se ait Deus Psal. 74. *Cum accepero tempus, ego iustitias iudicabo:* Itaque iudicia rerum, & hominum,

Xx 3

illo